

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

8·77

september

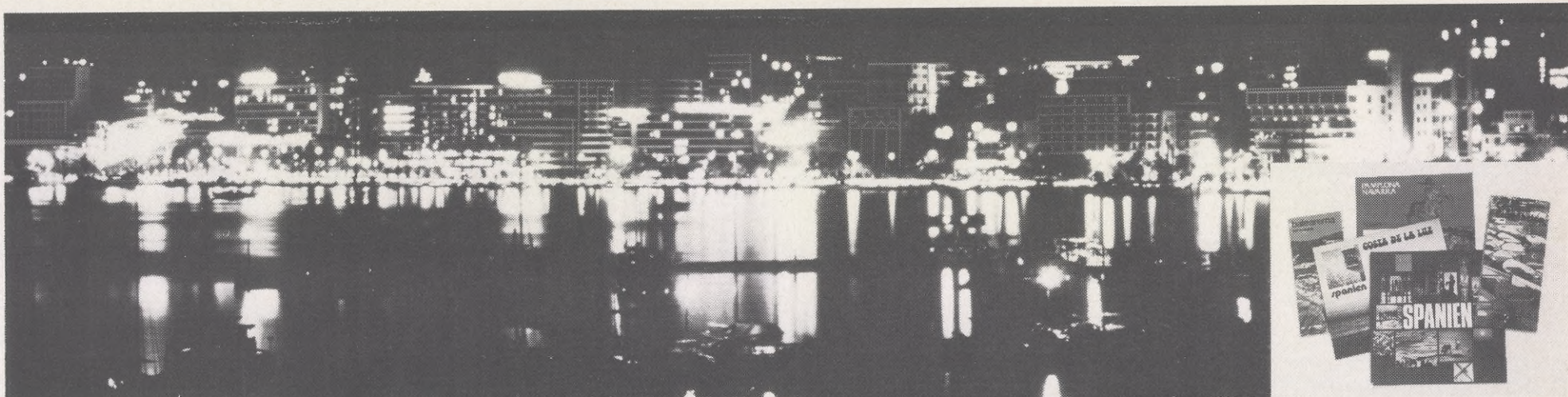
SOCIALMEDICIN • MILJÖFRÅGOR • HANDIKAPP

Tidskrift för Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka

pris 4:—

Mörkret faller som en ridå, plötsligt och sydländskt och svalkande. Med ens känner man också hur intensivt blommorna doftar. Staden vaknar till liv efter siestan, musik spelar från barerna och en eldig flamenco hörs någonstans ifrån. Men tydligast av allt hörs syrsornas knarrande och havets eviga brus...

Tänk när man går ut i den ljumma kvällen, i bara skjortärmarna eller i den tunna långklänningen som framhäver solbrännan så bra. Man promenerar genom den doftande parken och slår sig ner vid en uteservering under susande palmer. Man sitter där, hela familjen eller hela gänget och bara njuter... av den leende stadens ljud och det behagliga sorlet från lyckliga människor. Tänk att beställa in en immande karaff sangria, fylld av apelsin, citron och färska jordgubbar! Och att upptäcka att det egentligen är skrattretande billigt. Sedan kanske man sticker iväg till något av de exklusiva diskoteken och släpper loss till den senaste hitlåten. Eller drar sig undan på tu man hand och vandrar barfotalängsen nattsvart strand..

Tänk att ha råd att bjuda några på en lyxig nattclub, med kulinariska läckerheter, kallarkylt vin och färgsprakande show! Eller att följa med på den traditionella grisfesten på en gammal spansk bondgård, med vin, dans och sång! Man sitter där, tillsammans med nya vänner. Kvällen är mjuk och varm och det känns som om man aldrig vill gå och lägga sig. Stjärnorna är så

ovanligt klara och månen glittrar ikapp med stadens ljus... Någon tar sig ett sent dopp och från en balkong hörs skrat och sång. Barnen är uppe med mamma och pappa, utan att visa det minsta spår av trötthet. Några flanerar sakta hem genom gatorna. Det är exotiskt och förföriskt, det är mjukt och vänligt... Det är kväll i Spanien!

EN KVÄLL I SPANIEN

SMAKBITAR GRATIS!

Vill ni veta mer om Spanien som turistland? Skicka bara in kuponen, så får Ni utförliga prospekt eller tala med en auktoriserad resebyrå om olika resealternativ.

Spanska Statens Turistbyrå
Sveavägen 35, 111 34 Stockholm
Telefon: 08-11 90 20, 11 90 30

Skicka prospekt om de resmål jag kryssat för.

- Balearerna   Costa del Sol
 Costa Blanca   Costa Brava
 Costa Dorada   Kanarieöarna
 Madrid/Barcelona
 Övriga Medelhavskusten
 Historiska Spanien

Jag vill veta mer om...

Namn _____

Adress _____

Postadress _____

Status

Organ för Riksförbundet
för hjärt- och lungsjuka

nr 8 1977 årgång 39

Ansvarig utgivare: Tord Axelsson

Redaktör: Lars-Erik Hult

Förbundskansli:

David Bagares Gata 3, 1 tr, Sthlm

Postadress: Box 3196,

103 63 Stockholm

Telefon: 08/23 15 30

Postgiro: 95 00 11 - 7

Tryckeri:

Axlings Tryckeri AB,

Södertälje

Prenumerationspris:

Helår 35:—, medlemspren. 15:—

UR INNEHALLET:

Samhället skapar stress —
forskare söker botemedel

Sid. 4

Idrottsrörelsen utan
idédebatt?

Sid. 6

Dags för Kanarieöarna

Sid. 12

Mormors hobby

Sid. 14

Omslagsbild: Sommarvädret i Bom-
bay var i alla fall bra, rapporterar
vår fotograf till oss som stannade
hemma.

Röjning i lagdjungeln

I mitten av förra månaden överlämnade socialutredningen sitt slutbetänkande Socialtjänst och socialförsäkringstillägg till socialministern. Här skall omedelbart och i all korthet konstateras att det är ett bra förslag, som kan förväntas innebära en genomgripande förändring av socialvården eller socialtjänsten, som utredningen med ordföranden f d landshövdingen Thure Andersson i spetsen föredrar att kalla verksamheten. Detta med anledning av den breda samhällsinriktning som föreslås.

Man vill att de nuvarande tre centrala lagarna på det här området — socialhjälp-, nykterhetsvårds- och barnavårdslagen — skall ersättas av en lag — socialtjänstlagen. Det ser jag som ett kraftfullt försök till röjning i lagdjungeln med siktet inställt på minskad byråkratisering och en klar inriktning på omsorgen.

Här ställs människan i centrum genom att hennes rätt till bistånd för försörjning och livsföring i övrigt slås fast, om dessa behov inte kan tillgodoses på annat sätt. Särskilt behandlas frågor om hur omsorgen om äldre och handikappade bör utformas för att de i största möjliga utsträckning skall kunna leva som andra och — det är viktigt — själva bestämma över sina förhållanden. Utredningen anser att insatserna i första hand skall gå ut på att hjälpa och stödja den enskilde i hemmet. Vidare att ekonomisk hjälp i princip inte skall kunna återkrävas.

Av största betydelse är önskemålet att flytta en stor del av den nuvarande socialhjälp till försäkringskassorna genom ett nytt inkomstprövat socialförsäkringstillägg. Det skall bland annat kunna utgå vid sjukdom, arbetsskada eller föräldraledighet, vid otillräcklig pension, arbetslöshet och förvärvshinder vid vård av barn. Likaså vid arbetsmarknads- och vuxenutbildning, militär repetitionsövning eller otillräckliga inkomster. Också här är man inställd på en avbyråkratisering genom en enkel inkomstprövning. Ett annat plus är att socialtjänsten på så sätt får ökade resurser för det sociala rehabiliteringsarbetet. Verksamheten förenklas både för allmänheten och myndigheterna.

I förslaget understryks vikten av nya regler för tystnadsplikt och handlingssekretess. Skyddet för personliga förhållanden förstärks, socialregistret föreslås slopat liksom förbud mot register med s k mjukdata. Man vill också att personakter och register gallras ut och förstörs tre år efter senaste anteckningen.

Jag har svårt att tänka mig att inte detta förslag i sann medmänsklig anda inte skulle accepteras i alla läger. Det är ett stort steg framåt mot den gamla målsättningen att ge alla medborgare rätt och möjlighet till en meningsfull och hygglig tillvaro.

Tord Axelsson

Samhället skapar stress – forskare söker botemedel

Vad är stress? Ett modernt ord som vi använder ofta i vårt vardagsspråk för att beskriva den press nutidssamhällets statusjakt och hårda arbetsvillkor ställer på oss. Ordet "stress" är ett engelskt låneord som vi lämpligen kan översätta med tryck, påfrestning eller spänning, skriver Arne Öijen.

Docent Lennart Levi på Karolinska institutets stressforskningsavdelning är en internationellt känd auktoritet som har arbetat med stressproblemet i många år. I följande artikel skall redovisas en del av de rön som Lennart Levi och hans kollegor kommit fram till när det gäller sjukdomstillståndet STRESS...

För femton år sedan

Tiden flyr snabbt. Det är faktiskt hela femton år sedan som den första miljö-

vårdsmotionen lades fram i riksdagen (1962). En av dem som varit med om att arbeta ut motionen var Lennart Levi. Fortfarande verksam på Karolinska institutets laboratorium för klinisk stressforskning.

STRESS. Det är ordet vi ideligen möter i skilda sammanhang. Vad betecknar det? Elementärt kan man uttrycka sig så här: Vi får utgå från att vårt moderna samhälles konstruktion skapar betingelser som helt enkelt inte passar ihop med människans biologis-

ka dito, fastställda sedan hundratals år tillbaka. Docent Levi har betonat detta i sitt verk: "Samhället som stress- och sjukdomsalstrare". Dagens och morgondagens stora problem är människans olika miljöer: familje-, arbets- och den åldrande samhällsmedlemmens. Samtliga dessa miljöer planeras nästan uteslutande med utgångspunkt från ekonomiska, tekniska och politiska överväganden. De fysiska och psykiska faktorerna kommer i andra hand.

Karolinska institutets stressforskningslaboratorium samarbetar med WHO (Världshälsoorganisationen), för stress är inte något slagit till mot bara vårt svenska samhälle utan är en internationell företeelse.

Hans Selye döpte stressen

Det var den engelsk-kanadensiske forskaren Hans Selye som lanserade begreppet stress. Alltså det gemensamma i de reaktioner som uppstår i den mänskliga organismen vid påfrestningar av olika slag. Hur omfattande stressfaktorn är belyses av att det föregående år registrerades ca 100 000 miljoner (!) sjukdagar som sammanhängande med stressjukdomar. Direkt orsakade av vad Lennart Levi kallar "det störda samspelet mellan den mänskliga faktorn och den omänskliga faktorn".

Intressant i sammanhanget är en nyligen utförd engelsk undersökning gjord av stressspecialisten Alison Macfarlane i London. Han har haft ett regeringsuppdrag att undersöka orsaken till den allt vanligare hjärtdöden hos engelsmännen. Måndagar tycks vara särskilt farliga för yrkesarbetande engelsmän. Varje måndag dör ca 200 män, när de ska återgå till sina jobb. Dör i hjärtinfarkt. Efter långhelger kan siffran stiga till över 500 den första arbetsdagen. Om den direkta orsaken har man ingen absolut klarhet. Men påfrestningen mellan fritidens avkoppling och vardagens arbetsliv tycks bli för stor. Man äter mycket och gott under fritiden, kopplar av och råkar därför lätt i stress-tillstånd i de långa bilköerna på väg itill jobbet på måndagsmorgnarna. Därför uppmanar man nu engelsmännen att förbereda sig för måndagsmorgnarnas påfrestningar genom lite lagom med motion och gymnastik under söndagseftermiddagarna.

Så här kan stress kännas

En situation de flesta av oss säkert igen är den nervositet som kan uppträda, när vi skall framträda offentligt. Det kan gälla ett högtidstal i större familjesammanhang eller något annat. Kruket är dock gemensamt. Vi måste stå öga mot öga med ett större antal människor. Många får då litet hjärtklappning, svettas, huvudvärk kan sätta in och det kan även knipa i magen och bli urinträngningar. Yrselkänsla är heller inte ovanligt. Man är då helt enkelt stressad. Men — betonar stressforskarna — denna form av stressreaktion anses som helt normal och varar bara en kortare tid. Obehag-

lig är den däremot. Kvarstår besvär som de som angivits ovan i veckor eller månader skall man söka läkare.

En positiv faktor: den "lilla stressningen" kan innebära att man vid ett offentligt framträdande gör sitt absolut bästa och presterar något utöver det man vanligen duger till. Skådespelarnas omtalade "rampfeber" är en typisk stressreaktion. Resfeber ett annat exempel. Fysiska "stressor" (stressfaktorer), som pionjären Hans Selye döpte dem till, är exempelvis virus. Hetta och kyla är också "stressor" liksom hunger, gifter och fysiska påfrestningar. Levi säger i ett uttalande:

"De många sociala, ekonomiska och psykologiska krav som dagens mänskliga utsätts för tillåter långtifrån alltid någon form av muskelverksamhet. Organismen är programmerat att reagera med stress i fall som vid utbebliven löneförhöjning, en framkastad anmärkning som man tar illa upp av, trafikirritation och vid äktenskapliga konflikter. En ideligen upprepning av dylika situationer kan resultera i en stressor, som med tiden gör att organismens funktion och struktur tar skada. Man har fått en stressjukdom."

WHO har i samarbete med stressforskare i olika länder ägnat stressen stort intresse. Något måste onekligen göras, men vad? Vetenskapsmän från skilda delar av världen har tillsammans sökt ge en definition på de faktorer i samhällsstrukturerna som är särskilt stress- och sjukdomsframkallande. Några exempel:

Det behövs en ordentlig sammanfattning om vad vi idag vet om de psykiska och psykosomatiska (Psykosomatisk = sambandet mellan psyket och de kroppsliga — fysiska — funktionerna) sjukdomarna. Sammanfattningar som bör följas upp kontinuerligt allt efter vårt samhälles snabba nydaning.

Socialpolitiska åtgärder som helt eller delvis kan eliminera skadliga faktorer (stressor) bör ägnas stor uppmärksamhet.

Internationellt samarbete och utbyte av rön och erfarenheter om metoder och målsättningar för den framtida forskningen om stress är av vital betydelse.

Olika stressreaktioner

Vi kan avslutningsvis konstatera att människor reagerar högst olika inför livets påfrestningar. En del är mycket sårbara, andra åter har stor motståndskraft. Ett klassiskt exempel är den blyge försäljaren som gradvis övervinner sin obehagliga osäkerhet allteftersom han blir medveten om sitt

Ökad trygghet

— Även om vi har ett väl utbyggt trygghetssystem i vårt land, så har vi ännu lång väg att gå innan det är heltäckande.

Därför är det ett angeläget förslag till förbättringar som pensionskommittén nu lägger fram.

Det säger socialminister Rune Gustavsson i en kommentar till det delbetänkande som pensionskommittén lagt fram.

— Pensionskommittén föreslår bl. a. standardsäkring av arbetsskadelivräntorna, ökade möjligheter att tjäna in tilläggs pension för vissa kategorier försäkrade och ökad rätt till retroaktiv barnpension. Förslaget innehåller också bl. a. förbättrade möjligheter för utlandssvenskar och utländska medborgare att få pension för yrkesverksamma år i Sverige.

— Ett ur rättvisesynpunkt betydelsefullt förslag i betänkandet är att de äldre livräntorna skall räknas upp efter väsentligen samma grunder som de nya, säger Rune Gustavsson.

— En annan rättvisefråga är att förtidspensionärer bör få möjlighet att tjäna in pensionspoäng för de inkomster de kan ha av resterande arbetsförmåga.

— Undantagandet från ATP kan inte göras efter 1978 års utgång, enligt kommitténs förslag. Den utveckling som tilläggs pensioneringen har haft gör ett sådant beslut angeläget, i syfte att hindra att vissa grupper ställs utanför förmåner som flertalet i samhället uppbär.

— En klar förbättring innebär förslaget om förenkling av såväl uppgiftslämnande som administration i övrigt vad gäller socialförsäkringsavgifterna, säger Rune Gustavsson.

Huvuddelen av förslagen i pensionskommitténs betänkande föreslås träda i kraft 1 januari 1979.

kunnande. Han utsätts dagligen för stress i sina kundkontakter men "mår bra" av det. Samma är förhållandet med idrottsmän som stressas under hårdträning. Gemensamt för båda grupperna är att man tar hänsyn till vad de tål. Sätter en gräns. De doseras en lagom dos stress som blir hälsogivande.

Man får hoppas att världens stressforskare snart kommer fram till preventiva lösningar som gör morgondagens värld lättare för människan att leva i.

Idrottsrörelsen — är det en rörelse utan idédebatt?

Idrotten är — det är en banalitet att betona det — en självklar del av den sociala, den samhälleliga verkligheten. Men det är dess spektakulära, dess dramatiska sida som uppmärksammas, elitidrotten mer än breddidrotten. Jan Lindroth, nybliven docent i idrottshistoria, beklagar idrottens isolering i samhället, men här gör Rune M. Lindgren ett inlägg i den debatt, som håller på att växa fram.

Idrotten har också en vardagssida — som ibland kan beskrivas så här:

Sakta strilregn. Stybben på banan svartnar, börjar ånga. Någon som löpt det sista

varvet sitter hukad vid sargen, lossar spikskornas vristband.

Kvällen mörknar. Med overallen över axeln, ensam, söker han upp sin diskus i det våta gräset och rör sig långsamt bort över banan.

Forskare i ämnet slår fast att den tidiga idrottsrörelsen bedrev "en konservativ politik under sken av politisk neutralitet".

Så skriver Arthur Hald i dikten Kväll i diktsamlingen "Linje" 1944.

Per Olov Enquist har kallat idrottens "fattigmans teater". Det är en bestickande karakteristik. Enquists uppföljande konstaterande är inte mindre viktigt. Vi diskuterar, menar han, alltför sällan denna "teaters" utseende, innehåll, struktur och politiska innebörd. En av de frågor man kan ställa i den debatten är den här:

Är idrotten — detta skådespel för folket — en konservativ kraft i samhället?

Man kan svara: Jomenvisst — också idag är idrotten ett skådespel för folket — och en konservativ kraft i samhället. Idrottsrörelsen är därtill, det har kritiker som Bosse Gustafson rätt i, en rörelse som saknar idédebatt.

Forskare i ämnet — forskningsfältet är närmast jungfruligt — slår fast att den tidiga idrottsrörelsen bedrev "en konservativ politik under sken av politisk neutralitet".

Elit-affär

Huvudtendensen under de två senaste decennierna, hävdar Rolf Pålbrant som arbetar med en avhandling om svensk idrott fram till mitten av 1930-talet, "har blivit elitism och kommersialisering".

Det finns invändningar mot så kategoriska sammanfattningar. Karl Frithiofson t ex, han är ordförande i riksidrottsstyrelsen, är minst lika kategorisk när han slår fast:

Idrotten är en folkrörelse med bredd.

Idrotten som kommersiell nöjesindustri där stjärnidrotten dominerar då? Finns den?

Ånej.

Tjänar idrottsrörelsen reaktionära, trångt nationalistiska och auktoritära tänkesätt?

Frithiofson är dock, som sagt, bara

en röst i den idrottsdebatt som aldrig riktigt vill tända.

Gustafson, bland andra, står för en annan hållning. Jag delar Gustafsons inställning.

Men att leda kritiken i övertygande bevisning...? Det är inte alldeles lätt. Bilden av idrotts-Sverige har många nyanser.

Emellertid:

Visst ska vi diskutera också detta Sverige. Med bland annat de här synpunkterna:

Idrottens öde, skrev Per Wahlöö sin debutroman "Himmelsgeten", är att ständigt bli debatterad och bedömd av folk som inte vet nånting om den.

Det är möjligt att det är så. Idrottsdebatten är hur som helst ingen de subtila nyanseringarnas debatt. Tvärtom, idrotten, landets största fritidsrörelse, är väldigt lite skildrad, utanför sportsidorna. Ändå borde den text som litterärt motiv vara attraktiv. Film och teater har här också ett vitalt ämne att ta sig an. De finns rent av poesi i ämnet. Många av oss har upplevt den

poesin, har upplevt — som Arthur Hald skriver i en dikt — morgonhimlens "blonda blåhet (över planens grönskande, svalt av dagen) fuktiga fyrkant", eller "en diskusskivas platta nerslag i det gröna gräset".

Filmiska rapporter

Det finns förhållandevis breda filmiska berättelser om idrottens värld, det är sant. Det räcker här med att erinra om Leni Riefenstahls starkt propagandistiska rapport från Berlin-spelen redan 1936. Den filmen har på senare år följts av filmer som Kon Ichikawas film från Tokyo-olympiaden. Claude Lelouchs och Francois Reichenbachs från vinterspelen i Grenoble, Alberto Isaacs film om olympiaden i Mexico. Olympiaden i München 1972 finns också till skilda delar, dokumenterad på film. Åtta regissörer låter oss i "Åtta visioner", som filmens namn är, möta München-olympiaden i fragment. Sveriges Mai Zetterling och tjecken Milos Forman hör till de här filmarna.

Filmerna är intressanta — men det är sannerligen inte breddidrotten de skildrar, det är elitidrotten. Vi väntar fortfarande på den stora berättelsen om breddidrotten, den idrott som är en självklar del av den sociala, den samhälleliga verkligheten.

*

Under tiden läser vi åtminstone väldigt många av oss, troget och tråget tidningarnas idrottssidor. Vi är inte svältfödda på läsning, precis. Idrotten får generöst spaltutrymme i svensk press, ja, i själva verket "större utrymme än i någon dagspress i världen"; då är ändå de ledande idrottsnationerna medräknade! Det där sista påminner Henrik Sandblad om i "Legendariska laxar" eller "Hamlet på Ullevi". Den uppsatsen ingår i debattboken "Vad händer med svenska språket?" utgiven av Svenska Akademin.

Sandblads funderingar kring idrottspråket är viktiga. Idrotten har, noterar han, berikat svenska språket med en mängd nya ord och uttryck, uttryck som ingår i vårt vardagsspråk. Vi "går in närkamp" och "tar hem en

Idrottens öde, skrev Per Wahlöö i sin debutroman "Himmelsgeten", är att ständigt bli debatterad och bedömd av folk som inte vet nånting om den.

arbetsseger" vi "ställs offside" eller "kastar in handduken" osv.

Social utjämning

Sandblad menar också att idrotten i väsentlig grad bidragit till den sociala utjämningsprocessen i landet. I idrottslivet möts, språkligt — och lite tillspetsat uttryckt — greven och arbetaren. Man är "jämligar och finner varann: här gäller bara spelets regler och den idrottsliga förmågan".

Jag tycker inte att han leder den påståendesatsen i övertygande bevisning. Det finns nog, på skilda sätt, ett idrottens klassamhälle. Kontaktytorna är hur som helst inte vidöppna mellan tex "aristokratiska" sporter som ten-

nis och "folkliga" idrotter som fotboll, eller inom de där sporterna.

På fastare mark står Sandblad i sina anteckningar om idrottsjournalistiken som han menar liknar underhållningsbranschens journalistik. Omständlighet, omtagningar och omskrivningar karakteriserar den här journalistiken, säger Sandblad — som också påpekar att man med en vettigare språklig ekonomi kan reducera långa styckens sakinhåll till en enda rad.

Sandblad har också nyttiga påpekanden att komma med vad gäller "de förstärkande orden och deras flitiga bruk", ja överdrivet flitiga bruk, i idrottsprosan. Många ganska banala händelser är tex "historiska" i den här journalistiken; en mindre kontro-

vers i något idrottsförbund blir "årets skandal". Man blir fort "hjärte" i idrottsprosan, och ens insatser blir "legendariska".

Faran med de där överdrifterna är självklar; det går lätt inflation i orden och uttrycken. Undan för undan tvingas man förstärka och bygga ut dem för att vidmakthålla verkningskraften.

Ibland bara klichéer

Sandblad ser med måttlig entusiasm på idrottsspråkets klichéer och schabloner. Han medger att de ibland måttlösa överdrifterna kan göra idrottsprosan medryckande och livlig. Det finns dock texter, menar han, så gott som helt sammansatta av klichéer. Man kan, när det gäller tex ett radio- eller TV-referat, näst intill förutsäga vad som ska komma.

I den allra som ordrikaste personliga idrottsjournalistiken blommar såväl patetiken som den "homeriska utförligheten"; en Ralf Edströms Björn Borgs eller Ingemar Stenmarks bragder bidrar till det.

Vad man däremot alltför ofta saknar i den moderna idrottsjournalistiken, det är "uttryck för humor och en smula lekfullhet". Idrottens förkunnare är med ett fåtal undantag "förtvylat allvarliga". Det har att göra med stjärnidrottens utveckling till en ofantlig show business", tror Sandblad, men också på att många idrottsjournalister aldrig sysslat med någonting annat; de ser idrottshändelserna som det enda riktigt viktiga i världsförloppet.

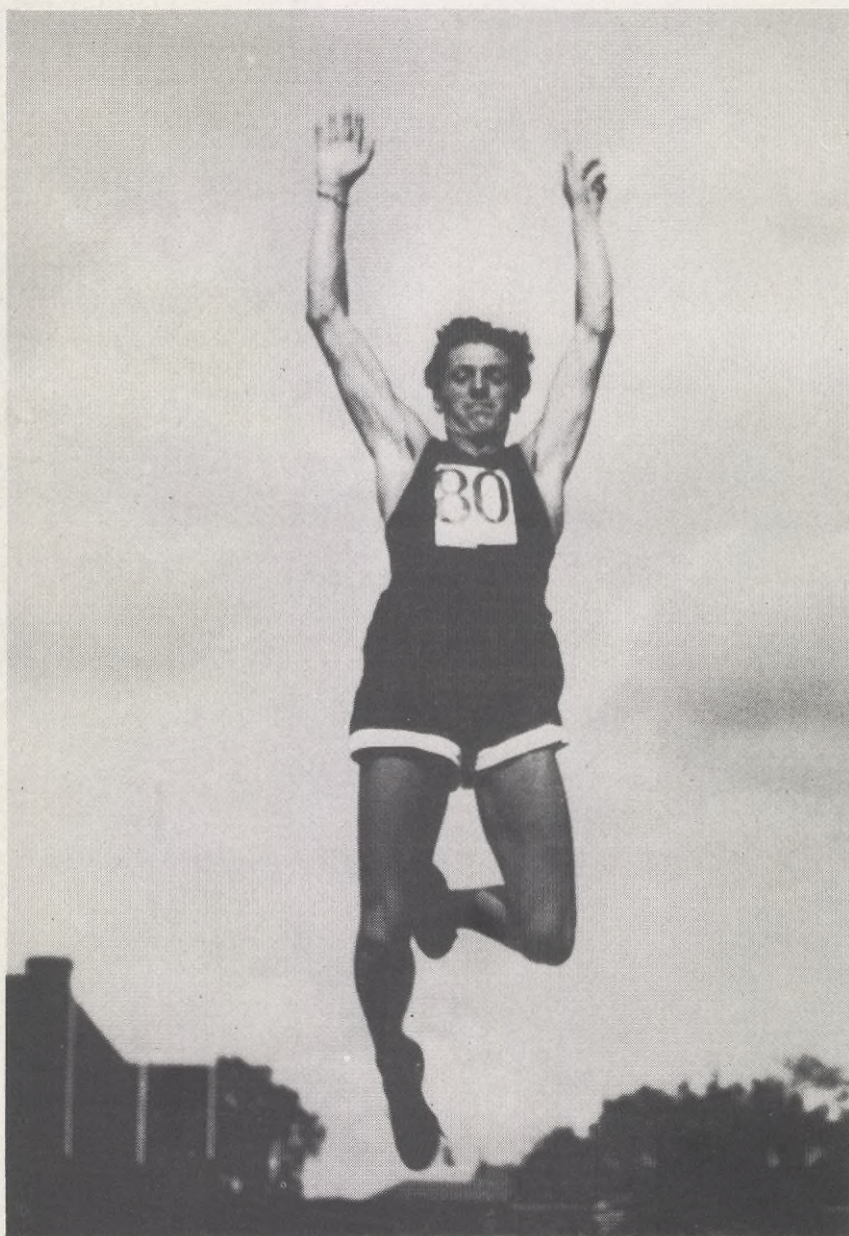
Klok och uddig inlaga

Henrik Sandblads uppsats är en klok och uddig polemisk debattinlaga i ett inte helt oviktigt ämne!

Låt oss bara, slutligen, tillägga:

En gång, 1948, skrev Erik Lindgren — en klassiker i vår litteratur — ett fotbollsreferat, i den sedan länge avsmnade Stockholms-Tidningen. Det var landskampen Sverige—Danmark han refererade. Han konstaterade bl a kort och gott att först sprang lagen ut på planen och sedan "efter diverse riter lades ett heligt föremål" på planens mittpunkt "och så skedde avsparken. Det visade sig att denna avspark var tillställningens kulmen. Vad som sedan följde var en högt spänd förväntans upplösning i något halvdant. Bedömd som drama var matchen urusel".

Ibland önskar man nog att också idrottsjournalisterna såg på det gröna fältets schack, och allehanda andra idrottsliga händelser, med samma ironiska kyla! ■

Det sägs att idrotten i väsentlig grad bidragit till den sociala utjämningsprocessen. I idrotten möts olika socialgrupper. Man är jämligar och finner varann. Här gäller bara spelets regler och den idrottsliga förmågan.

ABF samlar in äldre och nya arbetsvisor

Vem känner till gamla eller nya visor som handlar om arbetarnas kamp för ekonomisk eller politisk demokrati? Den efterlysningen riktar Arbetarnas bildningsförbund (ABF) till hela svenska folket. Särskilt vänder sig ABF till personer som är eller har varit verksamma inom fackföreningsrörelsen eller organisationer som tillhör ABF. Visorna ska bearbetas och ges ut i någon form. De ska också ge underlag till den historiska forskningen.

Stefan Bohman, etnolog och verksam vid Nordiska museet i Stockholm, ska samla in och bearbeta gamla och nya arbetarvisor för ABF:s räkning. I pärmen har han en handskriven visa av äldre datum.

Upptakten till den nu påbörjade insamlingen av gamla och nya arbetarvisor skedde under ABF Forum '77 i Karlstad. Bakgrunden är att intresset för svensk arbetarmusik har ökat starkt de senaste åren. Mängden av böcker och skivor där arbetarvisor tagits upp har också ökat.

Många obearbetade

— Trots de insatser som gjorts finns det mycket kvar att göra. Ännu är massor av visor obearbetade, ännu går många omkring och minns visor och sånger som andra skulle kunna ta del av.

Det säger Stefan Bohman, etnolog och verksam vid Nordiska museet i Stockholm. Under sex månader ska han på ABF:s uppdrag insamla och bearbeta arbetarvisor från arbetarrörelsens barndom till nutid.

Känslor

— Ibland har arbetarna uttryckt sina känslor klarast och tydligast i visor, menar Stefan Bohman.

— När arbetarna krävde rösträtt gjorde man detta bl a i flammande visor. När arbetarna ville ha kortare arbetstid ställdes kravet också i visans form. Kampen om rätt till kollektivavtal, kampen mot arbetslöshet och mycket annat skapade visor. Nästan alla faser av kampen för ekonomisk och politisk demokrati har avspeglats sig i visans form, säger Stefan Bohman.

Västerviksvisa

En visa om arbetslösheten ur Stefan Bohmans hittills insamlade material kan utgöra exempel:

*"Men för Sverige det en skam måste vara,
att låta de NYTTIGA få lida nöd.
De fordra ej oförskämt, önska ju bara,
som rättvisa, arbetsförtjänster och
bröd.*

— — —
*Må arbete därför genast beredas!!!
Nu finnes och tillfälle att göra väl."*

— Den här visan handlar om arbetslösheten i Västervik år 1910. Men visst är den aktuell även i dag, då många människor på små och stora orter mister sina jobb? Just den här visan återfanns i ett skillingtryck från år 1910. Det utgavs i Jönköping och kostade 10 öre. Visan är bara ett exempel på de visor som måste räddas från glömskans mörker, betonar Stefan Bohman.

Arkiv räcker inte

ABF satsar nu på att leta fram så mycket som möjligt av den här typen

av arbetarvisor. Stefan Bohman ska leta i arkiv, läsa gamla tidningar osv.

— Men detta räcker inte. Det finns massor av visor som bara finns i människors minnen eller som privata anteckningar, och det är mycket viktigt att dessa visor kommer fram. Vi efterlyser därför personer som kan gamla eller nya visor som handlar om arbetarnas kamp för ekonomisk och politisk demokrati. De kan vara allmänna eller konkreta. De kan handla om små eller stora händelser.

Kraftfullt eller "snällt"

— De kan vara kraftfulla eller "snälla". Handlingen kan gälla tex arbetet för bättre löner, kampen för kortare arbetstid, rätten att få bilda fackföreningar, rätten att få sluta kollektivavtal, kampen mot arbetslöshet, partiarbetet, arbetet i riksdagen, arbetsgivarens åtgärder och mycket annat. Visorna kan också handla om känslor, hur det kändes att vara arbetslös eller hur arbetet i fackföreningen utvecklades osv, säger Stefan Bohman.

Intresse för allt

Bengt Hedlund, ombudsman vid ABF:s förbundsexpedition (Box 11044, 100 61 Stockholm), svarar för kontakterna med dem som vill bidra med vismaterial och sänder sedan materialet till Stefan Bohman.

— Vi är intresserade av alla visor av det slag som nämnts. Ingen ska tro att just ens eget bidrag inte är något värt.

Det insamlade vismaterialet ska senare bearbetas, tryckas upp och ges ut i någon form. Förmodligen i bokform. Enligt Stefan Bohman kommer insamlingen också att ge fint underlag för forskningen om arbetarnas och arbetarrörelsens historia. ■

Hjärt- och lungsjuka på resa till Leningrad

Birger Akvist i Älmhult är intensivt verksam inom Hjärt- och Lungsjukas förening i Älmhult och inom distriktet. Nu har 37 stycken medlemmar i Hjärt- och Lungsjukas organisation i Kronobergs län avverkat en resa till Sovjetunionen och Finland. Många av dem som var med deltog i vintras i en studiecirkel om Finland. En söndag i mitten av juli steg resenärerna "ombord" på en buss som skulle föra dem till det land de läste om under mörka vinterträffar och dessutom till Leningrad i Sovjet. Birger Akvist berättade i tidningen Kronobergaren om den lyckade färden i Österled.

I ett regnigt och grått Stockholm gick vi ombord på Viking 6 för avresa till Helsingfors. När vi på måndagsmorgonen kom till Helsingfors, möttes vi av sektionschefen i Finlands Lungskadeförbund, Bruno Sundman med fru Ulla, som hade hjälpt till med arrangemangen för resan och också bistod oss som guide under ett par dagar i Finland.

Sundman tog oss med på en kort rundtur i staden och sedan åkte vi ut till förstaden Otnäs där vi installerade oss på vårt hotell, som hette Dipoli. Det ligger alldeles intill Tekniska Högskolan i Helsingfors och tjänstgör som hotell endast sommartid. Resten av året är det elevbostäder för studenterna.

Eftermiddagen ägnade vi åt att resa till Borgå, som ligger 5 mil öster om Helsingfors. Mellan regnskurarna var vi och tittade på Gamla staden, Rådhuset och Runebergs hem, vilket nu är museum. Tyvärr var den gamla domkyrkan stängd för reparation, så vi fick bara se bilder av den i Rådhusets utställning. Rådhuset är numera historiskt museum för Borgå stad.

Tidigt nästa morgon startade vi för en något längre resa. Denna dags mål var nämligen Leningrad. Resan gick från Helsingfors över Borgå, Hamina

till ryska gränsen där sedvanliga pass- och tullvisitationer gjordes. Sedan över Viborg till Leningrad där vi fått logi på det nya storhotellet Moskva, vilket låg vid ena änden av huvudgatan Nevskij Prospekt. Hotellet i sju våningar upptog drygt 1200 rum, så nog var det stort.

Vid Neva

För programmet i Leningrad svarade vår Intourist-guide Ludmila Nikitva och det började med en rundtur i staden. Efter att ha åkt den 4,5 km långa Nevskij Prospekt hela sträckan och sett alla de fantastiska byggnader som låg där, kom vi fram till Nevas strand. Vid Palatstorget ligger Vinterpalatset, det gamla tsarslottet och mitt emot det Generalstaben, en nästan lika magnifik byggnad. Andra byggnader vi besåg var bla Börsen, Isaacs-katedralen med en enorm guldbelagd kupol, som det gått åt 400 kg guld till. Amiralitetets spira höll på att repareras så den dominerade inte stadsbilden så mycket som annars.

Under eftermiddagen hann vi också med ett besök på Etnografiska museet

i Leningrad. Där fick vi en bild av hur befolkningen levat under tidigare århundraden. Vi hann också med att köpa litet souvenirer i Beriozka-butiken. Det är en speciell slags butik där turister kan handla för västvaluta. I vårt fall gick det alltså bra med svenska kronor.

På kvällen var vi på Leningrads nybyggda kulturhus och såg ett två timmar långt program med folkdanser och folkmusik från Ural.

Som vanligt var deras framträdande artistiskt perfekt. En underbar akustik i lokalen bidrog till att detta uppträdande länge kommer att finnas kvar i våra minnen.

Badväder

Så började vi återfärden till Helsingfors dagen efter och ett par av gruppen hann också med ett dopp i Finska Vikens böljor vid en rast på väg till Viborg. Efter lunchuppehåll där och sedvanliga kontroller vid gränsen kom vi till Helsingfors vid 20-tiden på kvällen.

Nästa dag var avsatt för ett besök i Åbo. Bruno Sundman var vår guide

Birger och Inez Akvist tittar på minnesbilder från resan till Finland och Sovjet.

den dagen och vi besökte först Åbo Lungskadeföreningens lokaler i centrum, där det bl a fanns gymnastik- och andra terapiutrymmen. Sedan åkte vi ut till föreningens sommarhem på Run-sala-halvön utanför Åbo där vi blev bjudna på kaffe med dopp och kunde ta en promenad i en underbar natur, som dessutom förgylldes av en skön sommarsol. För första gången på flera dagar, sades det oss eftersom det hade regnat medan vi var i Leningrad. Vi gynnades dock av vackert väder i Leningrad.

Besök på Åbo slott

Efter att ha kvitterat kaffet med våra namnteckningar i gästboken åkte vi till Åbo slott, gjorde en rundvandring på någon timma i den gamla medeltidsborgen, som nu är helt upp-rustad efter de skador den erhöll under andra världskriget.

Förutom Sundman hade vi också en guide från Lungskadeföreningen i Åbo och som sista anhalt på vårt besök i Åbo visade hon oss Klosterbacken, ett område med gamla köpmans- och hantverksstugor från 1700- och 1800-talet. Där fanns bl a en handelsbod som sålde karameller i strutar och annat smått och gott, postkontor m m.

Nästa dag, en lördag, ägnade vi förmiddagen åt att själva vandra runt i Helsingfors city och titta på varuhus och affärer och göra de inköp vi önskade. På eftermiddagen åkte vi en rundtur runt Helsingfors och såg bl a den fina trädgårdsstaden Hagalund eller Tapiola, som den heter på finska.

Sol och värme

Sista dagen i Helsingfors, söndagen den 24 juli, sken solen vackert över Södra hamnen när vi steg ombord på motorbåten som förde oss ut till Sveaborg, den gamla fästningen utanför Helsingfors. Vi hade verkligen tur med vädret den dagen, för vi hann inte mer än ombord på Stockholmsbåten, Viking 6, den här gången också, förrän regnet började. Men vi kunde trösta oss med att under timmarna ute på Sveaborg hade vi haft det skönt i solen.

Överfärden till Stockholm blev lite gropig och gungig och alla i sällskapet mådde väl inte helt prima när vi steg i land vid Tegelvikshamnen, men snart satt vi i bussen igen och styrde kosan mot Växjö och Älmhult, rika på minnen från Helsingfors, Leningrad, Borgå och Åbo.

Till sist ett stort och varmt tack till Bruno Sundman som researrangör och för hans personliga engagemang, och så hans hälsning till RHL och alla vänner i Sverige. ■

Hej alla konsumentvänner!

Undertecknad samt 20-talet till, har deltagit i en konsumentpolitisk kurs i Simlångsdalen utanför Halmstad. Där berördes en hel del problem, vilka inte bara jag önskar, ska föras vidare, till allas kännedom.

Några exempel: Du som konsument, hur var det med det senaste köpet, semesterbilen, den motsvarade inte alls avtalet. Inte fick han, hon, tag i ett par passande skor, kostym, dräkt eller klänning och allra minst av den kvalitet, som du tål för din allergi.

Så har vi diabetiker, med våra problem.

Datummärkningar saknas på en del färska och frysta varor. Sen en annan sak, känner du dig riktigt belåten, med dig själv, och din kropp? Nä, lite tjock bara. Blodfettet, något för högt, men vad ska jag ta mig till, med alla dessa snedvinklade konsumentproblem?

Jo, ta kontakt med din lokala förening. Hösten -77 startas studiecirklar, angående just dina och mina kost- och övriga konsumentpolitiska problem. Lycka till skriver Siri Schönfeldt i Luleå och fortsätter:

Den hjärt-, kärl- och lungsjuke måste ofta avhålla sig från kost med

hög socker- och/eller fetthalt. Sådan kost blir ibland väldigt enahanda och fri från variationer. Eftersom önskemål framförts om förmedling av passande recept, kommer här ett. Den som är modig kan pröva!

Min fettfria favoritlimpa med honung

5 dl lättmjölk rumsvarm

50 gr jäst

2 msk honung (kan uteslutas)

1/2 tsk salt

1/2 tsk pomeransskal

1 tsk fänkål

1 tsk kummin

1 tsk anis

1 dl vetekli

1 dl vetegroddar

3 dl rågmjöl fullkorn

2 dl rågsikt

1 dl graham

3 dl lantvetemjöl

Alla ingredienser blandas och arbetas samman, till en rätt så hård deg, som får jäsa till dubbel storlek. Baka fyra runda bullar och stick dem några gånger med en gaffel. Låt jäsa upp igen. Gräddas i medelgod ugnsvärme, omkring 200 grader.

Siri Schönfeldt

KULTUR ÅT ALLA

Regeringsförslaget till riksdagen om kultur är ett stort steg framåt. Tack vare ett intensivt arbete från en samlad handikapprörelse kan handikapputredningens förslag tillgodoses på nästan alla punkter.

Nu måste diskussionen gå vidare. Vår viktigaste uppgift blir att informera och påverka beslutsfattare och den allmänna opinionen så att förslagen får så stor genomslagskraft som möjligt i hela landet.

I detta arbete kommer ni in som en av de viktigaste kuggarna. Det är ni som ska diskutera dessa frågor. Det är ni som ska se till att förslagen förverkligas i landets kommuner och landsting.

Er uppgift blir därför att komma med förslag om hur problemen ska lösas där ni bor. Regeringsförslaget, kulturpropositionen, kan vara en riktlinje och ett stöd för er när ni driver dessa frågor vidare. Nu hänger det på oss alla om reformen ska bli vad vi önskar. Lycka till i ert arbete!

Referensgruppen för "Kultur åt alla":

Tord Axelsson
Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka
Ingrid Dalén
Riksförbundet för utvecklingsstörda barn
Helena Frykstrand
Riksförbundet för social och mental hälsa
Bengt Lindqvist
Synskadades riksförbund

B-O Mattsson
Sveriges dövas riksförbund
Rolf Utberg
Handikappförbundens centralkommitté
Nils Wallin
De handikappades riksförbund

Diskussionsmaterial från De Handikappades Riksförbund, Handikappförbundens Centralkommitté, Arbetarnas Bildningsförbund och Brevskolan.

Dags för Kanarieöarna

Hösten 1974 genomförde RHL en lyckad rekreationsresa till Kanarieöarna. Nu är det återigen dags för en ny resa till samma resmål.

RHL erbjuder sina medlemmar att i slutet av november deltaga i en rekreationsresa till Playa del Inglés några mil utanför Las Palmas. Resan sker i samarbete med Reso och liksom tidigare är subventionerad av RHL. Vi kan därför erbjuda våra medlemmar denna resa till kr 1.215:—. Ordinarie pris är kr 1.650:—. Resan är på 14 dagar och i priset ingår svensk sjuksköterska och en färdledare från RHL. För lägenhet för ensamt bruk är tillägget kr 400:— för hela perioden, dock kan icke ensam lägenhet garanteras i förväg.

Liksom tidigare år har vi ett 40-tal platser till vårt förfogande. De som tidigare deltagit i våra resor kommer även i år i andra hand vid uttagningen av deltagare till resan. Detta innebär således att de som icke tidigare deltagit i våra rekreationsresor får större chans att komma med.

I priset ingår flyg Arlanda—Kanarieöarna med Boeing 727/200 tor, inkvartering i dubbelrum på lägenhets-hotell Corona Blanca i Playa del Inglés några mil utanför Las Palmas. I priset ingår inga måltider.

RHL svarar även i år för den kostnad som överstiger kr 100:— vid anslutningsresekostnader tor hemorten—Stockholm, då resan sker med järnväg II:a klass. Vi har icke möjlighet att bekosta anslutningsresor per flyg. För att detta erbjudande skall gälla

måste anslutningsbiljetterna beställas genom RHL. För den som önskar sitt- eller sovplatsbiljetter, glöm ej ange på anmälningsblanketten vilken dag och med vilket tåg ni önskar resa.

Resan startar söndagen den 20 november 1977 med preliminär avgångstid från Arlanda kl 09.00 med återkomst söndagen den 4 december kl 07.40 till Arlanda. Bussar från Stockholms centrum till Arlanda International avgår från Vasagatan 6—12 (mitt emot Centralstationen). Avståndet från Vasagatan till utrikesterminalen är ungefär 45 kilometer och restiden är 45 minuter. Bussarna avgår 1 timme och 45 minuter före planets avgång.

Den som önskar övernattningsrum i Stockholm före eller efter resan, får själv stå för den kostnaden, men Reso kan ordna med rumsbeställning.

För den som är hjärtsjuk erfordras läkarintyg som tillstyrker deltagande i denna rekreationsresa. Rekreationsresa innebär att deltagarna skall klara sig på egen hand, men att vi har med en sjuksköterska som en trygghetsfaktor. Någon form av behandlingsresa är det alltså inte fråga om. Här följer en beskrivning av resmålet, som vi hämtat från Resos broschyr.

Sydsidan av Gran Canaria

”Playa del Inglés på sydsidan av Gran Canaria, 55 km från Las Palmas, har enligt statistiken minst 350 soldagar om året. Det vill till en ovanlig otur om man inte skall få en klädsam solbränna med hem efter en vecka på Gran Canarias ”solsida”. Tröttnar ni på bad kan ni bättra på formen genom att motionera med oss i den

varma sanden, som breder ut sig runt hotellet. Playa del Inglés är ett semester-mål, där man tänkt först och byggt sedan. Det betyder vettiga anläggningar ur miljö- och komfortsynpunkt, skapade för att ge er den perfekta semester ni förtjänar.

Våra våningshotell i Playa del Inglés är handplockade bland de bästa. Lägenheterna är väl planerade med modernt utrustade kök eller pentry, där man kan laga sin egen mat. Flera snabbkök finns i närheten av hotellet. Våningshotellet är avsedda för självhushåll.

Restauranger

Maten som serveras är genomgående av bra kvalitet och finns i olika pris-klasser. Prova en paella, spansk nationalrätt med ris, kyckling, musslor, hela räkor, bläckfisk och havskräftor eller hummer. Apartamentos Corona Roja, Apartamentos Ko-Ka och hotell Waikiki har egna restauranger. I köpcentrum ”kasbahn” finns flera restauranger och barer.

Swimmingpooler och bad

Hotellet har egna swimmingpooler med sötvatten och stora ytor att sola på.

Om hotell Corona Blanca säger Reso:

Läge: Centralt. Bad: ca 400 m till stranden, swimmingpool och barnpool med sötvatten. Standard: hög standard, svensk förvaltning, 8 våningar. Hiss finns. 300 bäddar. Lägenheter med 1 sovrum och vardagsrum med bäddbar soffa för 2 personer. Kök med kylskåp. Badrum med WC. Balkong, solstolar. Utsikt mot trädgård. Telefon,

lokalradio, 220 V växelström. Övrigt: Bastu, snackbar."

Vidstående anmälan om deltagande i denna resa samt hälsodeklaration skall vara RHL tillhanda senast den 5 oktober 1977. OBS! Glöm ej att även bifoga läkarintyg om du är hjärtsjuk.

Om du önskar anslutningsbiljett genom oss, glöm ej att fylla i detta på anmälningsblanketten. Reso sänder då anslutningsbiljetterna till dig samtidigt med färdbiljetten.

För att anmälan skall anses definitivt insändes kr 100:— per deltagare samtidigt med anmälan.

Om ytterligare upplysningar om resan önskas, går det bra att kontakta Bengt Dahlström på tel. 08-23 15 30 eller skriva under adress RHL, Box 3196, 103 63 Stockholm. För tekniska arrangemang svarar Reso resebyrå, Stockholm, tel 08/22 60 20.

Resebestämmelser

För RHL:s rekreativresor gäller Svenska resebyråföreningens allmänna resevillkor. Utöver dessa gäller följande:

1. Deltagarna skall vara medlemmar i RHL.
2. De medlemmar, som icke tidigare deltagit i RHL:s rekreativresor, äger företräde vid uttagandet av deltagare.
3. En förutsättning för deltagande i resan är att resenären själv skall kunna sköta sitt dagliga liv.
4. Föräldrar till hjärt- eller lungsjuka barn och ungdomar äger rätt att ensamma eller tillsammans med sina barn deltaga på samma villkor.
5. Medlemmar med minderåriga barn, som pga att barnpassning ej kan ordnas, kan deltaga i RHL:s rekreativresor och medtaga sina barn, om möjlighet finns att ordna plats för dessa utanför det antal platser som RHL bokar för medlemmarna. Kostnaden för barnen svarar medlemmarna själva för. (Alternativt subventionering av kostnaderna för dessa barns deltagande prövas särskilt.)
6. För hjärtsjuka medlemmar erfordras läkarintyg som rekommenderar deltagande i RHL:s resor.
7. Även andra sjuka bör konsultera läkare om ett deltagande i resan är tillrådligt. Deltagande i resan sker på eget ansvar.
8. Deltagaren måste vara reseförsäkrad. Försäkringen skall täcka akut sjukdom, olycksfall, fördyrade hemtransporter och resgodsförlust.
9. Rekreativresan subventioneras av RHL med belopp som beslutas av förbundsstyrelsen före varje resa.

Insändes till

RHL

Box 3196

103 63 Stockholm

Insändes senast
den 5 oktober 1977

ANMÄLAN TILL REKREATIONSRESA TILL KANARIEÖARNA

Avresedatum: 20 november 1977 kl 09.00 från Arlanda

För att anmälan skall betraktas som definitivt insändes samtidigt anmälningsavgiften, kronor 100:— per deltagare till vårt postgirokonto nr 90 00 11 - 8 varvid på talongen anges "Kanarieöarna 1977".

Texta tydligt eller använd maskinskrift

Namn .....

Adress .....

Postnr och postadress .....

Personnummer ..... Tel bostaden ..... / .....

Tel arbetet ..... / .....

Lokalförening .....

OBS! För hjärtsjuka deltagare erfordras läkarintyg som styrker deltagande i resan

Medresenär

Namn .....

Adress .....

Postnr och postadress .....

Personnummer ..... Tel bostaden ..... / .....

Tel arbetet ..... / .....

Anslutningsbiljetter tur och retur hemorten—Stockholm önskas Ja Nej

För den som önskar sitt- eller sovplatsbiljetter, var god angiv datum och tågtid:

.....

Berättigad till pensionärsrabatt Medresenär berättigad till pensionärsrabatt

Icke rökare Rökare

Enkelrum önskas på Corona Blanca

Om övernattningsrum önskas i Stockholm före eller efter resan angiv datum:

.....

Kollektiv reseförsäkring önskas. Pris ca kr 49:— per person under förutsättning att alla tecknar försäkringen. Ja Nej

Har deltagit i någon av RHL:s rekreativresor tidigare. Ja Nej

Var god kontrollera att pass är giltigt!!!

HÄLSODEKLARATION

Närmast anhörig .....

Medicinsk grundsjukdom .....

När debuterade sjukdomen .....

Vårdats på sjukhus tiden .....

Ordinerad medicin .....

Allergi eller ogynnsam reaktion för något preparat .....

.....den ...../..... 19

Underskrift

Mormor tog sin filmkamera med sig ut och filmade människor på gator och torg, ja allt som kom i hennes väg.

MORMORS HOBBY

Mormor köpte sig en filmkamera och fick en ny hobby på sin ålders höst. Hon blev allt duktigare att filma. Fast föga anade hon att hennes lilla nöje skulle bli en het potatis i den aktuella debatten om porrindustrin och ännu mindre att en ung släkting var inblandad i härvan. Novellen är författad av Inga Forsgren.

När första barnbarnet kom köpte mormor filmkamera och lärde sig att filma. Hon skulle föreviga barnbarnen i olika åldrar och situationer.

Mormor blev gripen av filmningen. Men när gulliga ungar växte upp till trotsiga tonåringar övergick hon till filmning av stadsdelar, sköna naturområden, människor på gator, torg, djur och fåglar. Och hon sa ursäktande ibland:

— Jag har en dyr hobby, men den är rolig. Jag kan inte sluta. Förresten lite glädje har man väl rätt att unna

sej. Hela livet har jag arbetat borta och hemma. Nu som pensionär får jag aldrig tråkigt tack vare min hobby. Den hindrar mej dessutom från att minnas gångna oförrätter och gräma mej över begångna dumheter.

Mormors älsklingsbarn hette Dolly.

Lilla Dolly hade fått filmer i present av mormor från sin spädaste ålder till tonårsstadiet. Dem satte hon stort värde på. En gång tänkte hon att hennes egna barn skulle få se dem. Och när hon blev gammal vore det trevligt få göra en titt tillbaka i tiden. Om fil-

merna höll så länge förstås. Mormor garanterade ingenting. Men de var trevliga att ha så länge de varade.

Lilla Dolly stod inför en ny period i sitt liv. Hon hade fått fästman. En bildskön ung herre vid namn Peter. Och Peter arbetade inom filmen. Han gjorde reklamfilmer. Han gladdé sig åt att få råka Dollys mormor och se hennes filmer.

Dolly hade hemlighållit sin kärlek. Peter skulle bli den stora överraskningen. När mormor hade en av sina filmaftnar tänkte hon presentera honom för familjen.

Mormor hade alltid varit en fredlig människa. Men nu hade hon helt plötsligt råkat i konflikt med omgivningen. I hennes gamla respektabla kvarter hade det oerhörda hänt. En porrklubb hade öppnats i en lokal i gatuplanet och lägenheterna ovanpå. Öppet och ogenerat annonserade klubben med bilder och mottagningstider.

Gamla mormor kunde knappt tro sina egna ögon när hon från sina fönster såg porrbrudar komma och gå ur blänkande lyxåk. Och kundströmmen.

I början sprang mormor till stadens myndigheter och klagade på grannen de fått. Var det inte i lag förbjudet att sälja kärlekstjänster?

Stackars mormor avfärdades överallt med otydbara argument. Hon varken förstod maktavarnas språk eller den nya tidens seder. För att trösta sig själv började mormor arbeta. Hon tog fram filmkameran, kände fast mark under fötterna och gick ut på fältet. Kunde hon inte få bort den skamfläck som skymde och störde utsikten så skulle hon filma porrklubbskunderna.

Arbetet gav en viss lisa. Mormor smålog till och med belåtet ibland när hon lyckades få en utmärkt bild på ljusskygga kunder, som via bakgator smög till porrklubben. Porrbrudarna fick hon också in i sin kamera. De kom med tåg, ambulerade mellan olika städers sexklubbar och hämtades vid stationen av beskyddare.

Mormor la ned stora pengar på filmningen. Men hon hade en plan. Hennes film skulle bli ett dokument från den tid då upplysning, allmänbildning och jämställdhet mellan könen var genomförd inom de flesta yrken. Och ändå tjänstgjorde fler unga kvinnor än någonsin tidigare i sexyrket och riskerade dagligen hälsa och liv. Det viskades om olycksfall i arbete. Lustmördade kvinnor fraktades bort, hittades kanske i en skogsdunge, bredvid en väg eller ingenstans. Grannar pratade och såg skyggt åt sidan när gamla mormor passerade. De ville inte bli indragna. Officiellt visste de aldrig någonting.

Ute på stadens gator kunde ingen misstänka den lilla gumman för dokumentärfilmning. Oansenlig och grå slank hon in i portgångar eller smet bakom ett gathörn och höll upp den behändiga kameran. Och låtsades filma rännstenskatten eller lilla vovven som vågat sig ut utan matte. Men om de hållit blicken fäst på henne en längre stund skulle de ha fått se en egendomlig strålgans i de grå ögonen vid vissa tillfällen. Då, när ett eftertraktat villebråd visade sig.

En dag råkade mormor en av redaktörerna på stadens tidning. De brukade prata några ord med varandra när de stötte ihop. Nu såg mormor oskyldigt på honom och frågade:

— Vad anser redaktörn om min filmning? Om jag hyr en lokal och visar mina hobbyfilmer för fler än släkt och vänner, tror redaktörn att jag får tillstånd? Jag har rätt fina bilder från vår stad med omgivningarna. Många personer skulle absolut känna igen sig på väg till arbetet, posten, snabbköpet, doktorn, apoteket och... porrklubben. Den senaste nymodigheten i jämställdhetens tidevarv.

— I Folkets Hus finns en mindre intim lokal. Den vore bästa tänkbara. Får jag titta på bilderna, lilla frun? Är de bra lovar jag gratis annonsering och lite reklamspalter i tidningarna.

Tre veckor senare hade mormor filmpremiär. Salen var fullsatt. Redaktörn hade gjort god reklam för en gammal dams hobby.

Släkt och vänner fick trängas om sittplatserna med obekanta stadsbor. Och mormor själv såg ut som en skär nyponros i ansiktet.

Mormor började med natursköna vår- och sommarvyer. Därefter kom bilder på äldre, gedignare hustyper. Och så fick tittarna se hur det gamla solida huset i hennes grannskap plötsligt förvandlades till en porrklubb med ljusglitter och fotoreklam på sexbrudarna.

Mormor kände en välgörande balsam gutas över de sår hon fått vid fåfängt uppvaktande av stadens sedlighetsförsvare och ungdomens beskyddare.

Mormors filmlycka var så stor så först märkte hon ingenting av den rörelse som uppstod bland publiken. Men när dörren började slå hårt igen efter de som hastigt lämnade lokalen, då såg hon ut över församlingen. Oj, så många luckor där blivit!

Dolly hade haft en av de bästa sittplatserna. När även hennes fåfölj stod tom tyckte mormor det var för märkvärdigt. Någonting måste ha hänt ute på stan så folk kallades bort. Besynnerligt var det annars om folk stod i kö för att få biljetter och sedan gick sin väg mitt i föreställningen.

När filmen var slut brakade applåderaskorna lös. Trogna, som stannat kvar, stampade i golvet, hurrade och skrek bravorop. Mormor omfamnades, kramades, fotograferades och blomsterhyllades. Men det fanns enstaka små grupper som stod avsides och stirrade kallt och ondskefullt på henne. När de lämnade lokalen, sa någon av dem:

— Rackarkäring!

Mormors film fick stora rubriker i tidningen. Redaktörn gjorde en gammal gumma till en hjältinna. Med sin behändiga kamera hade hon gett en intressant insyn i den nya företeelsen, porrhuset, de fått i småstaden. Grannar, som störts av sexklubben, hade haft en hedervärd kämpe som gjort sitt för att dokumentera ett ungdomens fördärv.

Omtumlad, trött och en aning vilsen, vilade mormor ut efter filmpremiären. Oförstående såg hon upp på förgråtna Dolly som störtade in och sa anklagande:

— Hur kunde mormor göra mej så illa?

— Kära nån, vad har jag gjort dej, hjärtebarn?

— Du har skämt ut mej i din film. Peter och jag skulle förlova oss. Och jag var i färd med att presentera honom för familjen.

Mormor såg förskräckt på Dolly, sedan blev hon glad och sa:

— Kors då! Inte visste jag att han hade dej i klorna. Min film har avslöjat honom. Hurra! Du har skyddats från den farliga förförarn. Det är en rätt rusking gosse som jag studerat. Han är transportör av brudar och kunder. Vem vet vad du var ämnad till när han bearbetat dej tillräckligt. Förresten, det var rätt många som troppade av under filmföreställningen. Dina vänner försvann för att slicka egna sår om jag inte misstar mej.

Dolly torkade sina tårar, såg ut som ett skadskjutet djur när hon stilla gick ut för att uppsöka ensamheten och läka sina sår.

Några dagar efter mormors filmpremiär var porrklubben försvunnen. Inga stora bilder på förvrängda kvinnokroppar fanns i fönstren. Huset hade fått igen sitt gamla redbara ansikte. Och inga skråniga pojkgång hängde utanför entrén och störde grannar och gatubilden.

Mormors film hade lyckats med vad namnunderskrifter och myndighetsuppvaktningar misslyckats med. Men en skilsmäsoepidemi utbröt i staden. Gamla och unga äktenskap sprack definitivt. Och stackars mormor blev folkskygg. Aldrig mer vågade hon sig ut med sin behändiga kamera. Men hon log så gott när hon satt och såg på huset mitt emot. ■

Sluta röka!

Nya hjälpmedel i infarktdiagnostiken

Jag hade förmånen att som RHL:s observatör delta i de Nordiska hjärtläkarnas kongress i Ystad 26—27 augusti, skriver vår Åke Magnusson, Malmö. Lyssnade till 17 föredrag, betraktade ca 300 diabilder, var närvarande vid paneldiskussion och besökte utställningshallen där ny teknisk apparatur i infarktdiagnostikens tjänst förevisades.

En välsmyckad organisation under Bengt W Johanssons ledning möjliggjorde detta intensiva program. Man kan naturligtvis undra vilken glädje en vanlig RHL-medlem kan ha av att i 8 timmar utsättas för en liknande "tvångsmatning" av fakta och information. Och visst var man trött på kvällen, det var jag nog inte ensam om. Trots allt kände jag en stor tillfredsställelse över att få ta del av de kunskaper, erfarenheter och nyheter som Nordens samlade hjärtläkare hade att förmedla.

Under Hjärtats Dag-kampanjen i Skåne, där Bengt W Johansson medverkade vid flera tillfällen, var det mycket ofta som hjärtpatienter uttryckte sin oro över att man inte snabbt nog kunnat ställa diagnosen "hjärtinfarkt". "Kan man verkligen inte se på EKG om det är en infarkt", var också en vanlig fråga. Och svaret blev att EKG kan inte ge ett entydigt svar på om en infarkt är på gång eller ej.

Snabb diagnos

Doktor Jan Lessem från Malmö presenterade ett nytt hjälpmedel i infarktdiagnostiken. Man använder en polaroidkamera som fotograferar anhopningen av radioaktiva isotoper. Det finns två olika typer av isotoper. Den ena söker sig till det döda området som infarkten förorsakat och registreras där av kameran. Det blir en sk positiv reaktion. Den andra sortens isotoper stöts bort av det sjuka området i hjärtat och där kommer alltså kameran att finna ett hålrum som berättar om infarktens storlek osv. Denna reaktion kallas i sammanhanget för negativ. Kameran är transportabel och rullas in till patienten, som alltså inte behöver förflyttas. Fördelarna med denna metod, som kallas för scintigraf och med bilder som kallas scintigram, syns vid ett första påseende vara främst två. För det första kan diagnosen ställas ganska snabbt, vilket är en klar fördel för såväl patient som läkare. För det andra kan man, så vitt jag förstår, i framtiden kanske spara intensivvårdsplatser genom att patienter vars scintogram är negativa enligt förstnämnda metoden och positiva enligt den andra metoden, kan skickas hem från sjukhuset och således inte disponera någon intensivvårdsplats.

Det bör kanske också nämnas att den strålning som patienten får vid isotopbehandling är mycket liten och skadar inte. Isotoperna försvinner snabbt genom urinen. Isotoptekniken betraktas som ofarligare än röntgen.

I såväl diskussionerna efter föredragen som under paneldebatten återkom man till frågor som "Vilka nya hjälpmedel skall vi ha?" och "Kan vi

lita på dem?" En del anförde också att ju fler diagnostiska hjälpmedel av kemisk-teknisk art som kommer fram, ju mer avlägsnas problematiken från avdelningen. Man var dock ganska överens om att flera "bäddnär" diagnosmetoder är önskvärda och att man hela tiden måste fortsätta forskningen på detta område.

I detta instämmer vi från RHL:s sida och en av våra framtida uppgifter blir helt naturligt att med utgångspunkt från våra värderingar ständigt driva på sjukvårdshuvudmännen i dessa frågor.

Bengt W. Johansson:

Det har blivit tradition att en gemensam nordisk cardiologkongress hålles vartannat år. 1977 var det Sveriges tur att stå för värdskapet. Vi valde att hålla kongressen på Ystad Saltsjöbad i slutet av augusti, fortsätter Bengt W. Johansson redogörelsen från kongressen. Vi hoppades att vädret skulle bli så bra att de som ville anslå en dag åt avkoppling och rekreation efter kongressförhandlingarna skulle kunna göra så, utan att behöva byta inkvartering. Det skulle då också ges möjlighet till ytterligare informella diskussioner. Genom att förlägga kongressen till slutet av augusti, innan höstrushen kommit igång på allvar, hoppades vi få många deltagare. Och förvisso fick vi ett mycket stort antal deltagare, betydligt fler än vi hade väntat, 200 stycken. Det stora antalet var naturligtvis glädjande, men det betydde också att Ystad Saltsjöbad inte räckte till, de sist anmälda fick inkvarteras i hotell inne i staden.

Kongressen var avsedd att behandla alla slags hjärtsjukdomar, men vi hade valt att ha ett symposium, som behandlade "Nya hjälpmedel i hjärtinfarktdiagnostiken". Första dagen inleddes med översiktsföredrag, som behandlade dessa nya hjälpmedel. Merparten av de fria föredragen ägnades också åt detta tema och dagen avslutades med en paneldiskussion om de nya hjälpmedlen.

Hjärtinfarkt innebär att en del av hjärtmuskeln berövats sin blodförsörjning och därmed det livsviktiga syret. Detta resulterar i att den delen av hjärtmuskeln dör. Diagnosen hjärtinfarkt är många gånger lätt att ställa, men i åtskilliga fall kan det vara svårt, för att inte säga omöjligt att ställa en säker diagnos. De hjälpmedel, som vi för närvarande har till vårt förfogande på sjukhusen, är en noggrant upptagen sjukhistoria med en detaljerad analys och värdering av patientens symptom. Elektrocardiogrammet (EKG) är många gånger av stort värde, men ger ingalunda positivt utslag i alla fall, särskilt ofta sviker EKG hos patienter,

som redan en gång haft en hjärtinfarkt. Ytterligare hjälpmedel är vissa laboratorieprov, som dock inte är specifika, dvs de kan uppvisa förändringar även vid andra sjukdomstillstånd än den akuta hjärtinfarkten.

Ökad EKG-användning

På senare tid har man försökt utnyttja EKG ytterligare genom att franska förändringarna och följa ändringen i dessa noggrant från dag till dag med hjälp av ett stort antal elektroder, placerade på bröstets framsida. Doktor John Kjekshus från Oslo redogjorde för denna EKG-kartläggning, som kan ge ytterligare information i infarktdiagnostiken och dessutom ge besked om effekten av behandling. Han framhöll dock också de svårigheter och nackdelar, som metoden kan innebära.

När en vävnad bryts ner och dör, såsom fallet är vid hjärtinfarkt, frisläpps vissa ämnen, som normalt finns inne i cellerna och kommer ut i blodcirkulationen. Bland dessa ämnen märks vissa enzymer. Genom att mäta koncentrationen av dessa enzymer förekomma, inte bara vid akut hjärtinfarkt, utan även vid tillstånd när andra organ är drabbade. Genom att förfinna bestämningsmetodiken har man dock nu möjlighet att avgöra från vilket organ enzymerna kommer ifrån — varje organ har nämligen sin egen variant av det speciella enzymet. Man utnyttjar således den "örönmärkning", som naturen givit enzymerna. Doktor Rolf Nordlander från Huddinge sjukhus redogjorde för nyheterna på det här området.

Radioaktiva isotoper

Ett helt nytt hjälpmedel i hjärtinfarktdiagnostiken, som i snabb takt har utvecklats under de senaste åren, är att utnyttja radioaktiva isotoper. Det finns principiellt två olika typer av isotoper. Den ena sorten söker sig till det avdöda område, som hjärtinfarkten representerar och strålningen registreras i form av ett positivt upptag med hjälp av en gammakamera, som nu finns i mobil form och kan transporteras till patienten.

Den andra sorten består av isotoper, som inte tas upp av det infarcerade området. Han får således ett upptag i den normala hjärtmuskelvävnaden, men får ett hålrum, motsvarande det infarcerade området — man har ett negativt upptag. Den strålmängd som är aktuell i sammanhanget är mycket liten och skadar inte patienten. Isoto-

Forts sid 21

STATUS
BILDKRYSS

				LIPP-TRÄDER ATLETEN	RESPIR FIRAS PÅ JUL-AFTON	GREK-MET-RO-POL				
	BÖR DÄLIGT VATTEN	UNDVARA	BÖR SKON ANPASSAS EFTER				TUSEN KILO LYFTER VI NU!	JA, VI ÄR STARKA GOSSAR I VÅRAN KÖR! TRALALALA....		
	SNÄV	GÖR KARO LYDIG		OROLIG	VISS MÄNGD		TRÄD	HUND	I DÄCK	
	DRA PÅ MUN			USA-SAM						TRÄD KLASSAD
KÖPA	KÖRA UT	VÄGAR INGET	TUR MED FORDEN							TRÄD
		STILLA		VAPEN I ARMEN	BILD-LÄDA I GRUS	ÄR VÄL APAN	HAR ETT HETT INRE			LIGGER I VATTEN
				VRÄNG						
BIT AV BOLL-MATCH							GJORDE DET VID SKY-FÄLLET			
MAL-LIGA			TAGIT I HÅRET		FÄRG	POSTLAPP	LAND			TILL-TAL
			HÖJD				HJÄLPER I NÖD			BRUKAR KLEPTO-MAN
SLOTT	DRA IN PÅ			UND LARS-SON	OPERA			KUTA FRAM OCH TILL-BÄKA		
			FÄMBA MED SVART BRÄNSLE					GÖR KATT-UNGE		

nr 8

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 3196, 103 63 Stockholm, tillhanda senast den 10 oktober och tävlingsbrevens skall vara märkta "Bildkryss nr 8".

Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 50, ett på 25 och ett på 15 kronor.

Pristagarnas namn meddelas i Status januariummer.

Namn _____

Adress _____

Postadress _____

Soliga semesterminnen

Våren och sommaren är en tid då vi svenskar är ute och rör på oss. Här följer från lokalavdelningarna en rad rapporter om lyckade resor och utfärder. Och det har faktiskt inte regnat överallt som framgår av det följande.

Bra i Bulgarien

Den 19 maj samlades 30 av våra medlemmar att delta i förbundets rekreationsresa till Bulgarien. Från våra rockuppslag glänste kampanjmärkena för Hjärtats Dag och redan i den nya avgångshallen på Arlanda började förbrödringen.

Ingvar Enevärn kollade tillsammans med vår sköterska Margareta Gärdin av deltagarförteckningen och vi slussades ut till planet. De allra flesta av oss skulle göra vårt första besök i

Bulgarien och förväntningarna var stora. Efter en fin flygning var vi efter tre timmar nere på Burgas flygfält. Burgas är en "provinshuvudstad" i östra Bulgarien. Vinodlingarna sträcker sig kilometervis ner mot stranden av Svarta Havet. Några mil norr om Burgas har man skapat ett turistparadis i en vik som på det inhemska språket heter Stancev Briag, men som för västturisternas skull döpts till det mer lättuttalade Sunny Beach — den soliga stranden. Kilometer efter kilometer med fin sandstrand

för soldyrkande turister. Praktiskt taget all bebyggelse är hotell och turist-servicebyggnader i Sunny Beach. Det finns ett stort antal hotell av varierande klass att välja på, men här hade förbundet valt att låta oss bo på komfortabla Hotel Cuban. Några av oss fick hänförande utsikt från hotellrummets balkong på den översta 20:e våningen. Som tur var så fanns hissar som bara undantagsvis "stannade mellan våningarna"! Hotellets matsal bjöd på god och välagad mat i stora portioner och eftersom en "anständig" lunch eller middag bestod av förrätt, varmrätt och dessert så behövde ingen gå hungrig från bordet. Systemet med måltidskuponger gav oss dock möjligheter att pröva olika matställen, man gick än på den ena, än på den andra restaurangen. Det var så många, att man skulle ha kunnat äta på olika ställen varje måltid. Sunny Beach har kapacitet för ca 30.000 turister när det är högsäsong. Många av oss fick dock en favoritrestaurang, där man blev mer eller mindre stamkund. Att beställa mat kunde dock vålla en del bekymmer — det var väl inte vid alla tillfällen man på tallriken fick den rätt man hade trott sig beställa. I stort sett klarade man kontakterna trots att de allra flesta talade enbart bulgariska.

Förutom detta språk tycktes jämtländskan vara mest användbart, vilket gjorde att de flesta lyckades med inköpen.

De soliga dagarna, den fina sandstranden och det allt varmare vattnet lockade oss ner till bad och solande. Svarta havets vatten var rent och behagligt salt. Allteftersom dagarna gick blev det först ettrigt rött, sedan vackert brunt på armar och ryggar. Några regndagar gav oss uppehåll i badandet, men vädret tillät oss dock långa promenader i det stora turistområdet som var som en enda stor parkanläggning med en härlig luft, nästan helt fri från avgaser då biltrafiken var minimal.

Här ser vi alla som deltog i den lyckade rekreationsresan till Bulgarien. Man bodde under de två veckorna på det komfortabla Hotel Cuban.

Den 26 maj kom den andra gruppen ner med 30 deltagare. Redan första kvällen samlades vi alla till gemensam middag och blandades "en brun, en vit" och på detta sätt blev vi snabbt bekanta med varandra. Kanske är det just detta att ha en gemensam anknytning — medlemskapet i RHL — som skiljer denna resa från andra sällskapsresor. Medvetandet om att man alltid har en kamrat i närheten även om man träffat denna kamrat för första gången en dag tidigare känns tryggt.

Skönt var också att känna att man hade en "egen reseledning" att förlita sig till. Jag tror vi alla kände gemenskapen som stimulerande och det var som att bryta gamla vänskapsförhållanden när vi i första gruppen efter 14 dagar stod åter på Arlanda och skildes för att möta den svenska sommaren. Tack till förbund och till Ingvar och Margareta och till alla kamrater som var med i Bulgarien i år! Tack för fina minnesrika dagar i Sunny Beach.

Mary

Med Piteå-föreningen på utfärd

Lördagen den 6 augusti hade Piteå lokalförening av RHL anordnat en bussutflykt till Kukkola-forsen. Var ligger *den* frågar sig kanske många, som inte varit norr om Dalälven? Haparanda hittar alla på kartan. Följ gränsälven en liten bit upp och där finns denna lilla fors.

Resan utgick från Piteå och efter en del avstickare till Norrfjärden och Alterdalen för att fylla bussen, kom vi ut på E4:an med kurs mot Kalix. Avstånden är inte alltid långa i övre Norrland. Så efter ett par verser allsång och några roliga historier var vi framme.

Färden gick via Haparanda till Torneå. Sedan var det bara några kilometer till resans mål. Kukkolaforsen, en av många platser Norrbotten har, som inte kan jämföras med något annat. Gränsborna står i sina båtar ute i forsens och tar sik med en vanlig häv, som sitter i änden på en lång stång. Det kan bli två sikar i häven på ett svep. Ett fiske för fiskare.

Jag var själv "hemma" i Piteå på semester och hade glädjen att få vara med på denna resa.

Det var en fin dag och jag är glad

att min gamla förening i Piteå ser ut att ha vind i seglen, aktiv styrelse och duktiga medlemmar, som ordnar och håller i trådarna.

Tack Sven, John och ni andra, som tog så väl hand om oss och gjorde dagen så lyckad. Lycka till med er förening.

Hjördis Nyberg
Jönköping

Dalmasar till Norge

Den 12—14 augusti hade Södra Dalarnas RHL-förening sin sedvanliga sommarutflykt. Den här gången norr ut och till Norge.

Färden gick över Siljansbygden, Särna, Idre över Flötningen in i Norge till den gamla bergs- och kopparstaden Röros. Där inkvarterades vi på hotell Bergstaden. Lite trötta och dammiga fick vi nu tillfälle att friska upp oss. Dagen avslutades med en god middag och i övrigt en gemytlig samvaro.

Vi dalmasar kände väl ett visst samband med Röros och koppar genom Falun och dess gruva. Vi hade ju dessutom farit den gamla kopparleden, där ox- och hästfororna gått från Röros till Falun. Fast vi färdades betydligt snabbare och bekvämare.

På söndag morgon var det dags för att ta farväl av Röros och ställa färdens hemåt. En särskild eloge vill vi ge Dagmar Rydevall-Andersson, som med sin buss kört och guidat den långa vägen på ett utmärkt och trivsamt sätt.

När Södra Dalarnas RHL-förening gjorde sin sommarutflykt färdades man längs den gamla Kopparleden mellan Falun och Röros.

Blekingetur

Föreningen i Karlskrona gjorde i augusti sin årliga långresa denna gång till Norrland. Den gick via Kalmar, Oskarshamn, Västervik och Norrköping och fortsatte via Katrineholm, Köping och Ludvika till Borlänge, som var första dagens mål. Vidare på historisk mark förbi Leksand och Rättvik till Mora. Åreskutan med sin storslagna utsikt var ett oförglömligt minne bland många andra. En annan sevärdhet var ett besök vid ett av Norrlands otämjda vattenfall Tännforsen, där ca 700 kubikmeter vatten per sekund störtar sig utför det 38 meter höga fallet. Hur länge till kan ett sådant naturens mästerverk av skönhet beundras?

Den underbara utsikten från kyrkan över dalen mot Oviksfjällen var helt betagande liksom resan längs Indalsälvens dalsgång, enligt uppgift Norrlands vackraste vägsträckning.

Vid ankomsten till Sundsvall mötte Sundsvallsföreningens styrelse upp och visade oss stadens sevärdheter. Sundsvallsföreningens ordförande Märta Sjölund delade ut en minnesgåva till deltagarna i resan. Karlskronaföreningens I. Magnusson tackade Sundsvallsföreningens styrelse för det vänliga mottagandet.

*

Till slut också tack till reseledaren Uno Kvist och chauffören Hans Sandström för en lyckad resa, liksom till Uno Okmark och Gustav Classon, som stått för underhållningen.

I. M-n

CO i Uppsala län

ordnade sensommarresa en lördag i augusti. Tanken var att när den allra varmaste sommaren var över så skulle vi göra en rundresa kring en del av Mälaren — njuta av vacker natur — göra raster och bese sevärda platser. Nu var ju inte vädret den här sommaren andra somrar likt — så följaktlig regnade det när de handikapppassade bussarna Olivia och Matilda lämnade Uppsala. Men humöret på resenärerna var det inget fel på. Vi åkte mot Enköping där ytterligare resenärer anslöt. Via Västerås letade sig bussarna ut mot Tidö och se — precis som vi parkerade upphörde regnet och May-Brith och Karin plockade fram kaffekorgar och nytinade Konsumbulvar som fick en strykande åtgång. En halvtimmes uppehåll från regnandet utnyttjades till parkpromenad och sen var det dags att bese slottets leksaksmuseum. Där fanns mängder av leksaker från svunna tider, men också så pass tidsnära så man kunde känna igen bilmodeller och dockserviser, även om man inte kommit i "yougert-åldern".

Vi rullade vidare längs vägar, där vägverkets skyltar för "sevärdhet" stod lika tätt som de forna kilometerstolparna, via Mälardalen är ett gammalt kulturlandskap står helt klart.

Regnet höll i sig och vi fortsatte till Eskilstuna där vi stannade för att se Rademachersmedjorna. Det kändes nästan förbryllande att mitt i Eskilstuna försättas i en ren 1800-talsmiljö. Att se in i Mäster Skogs stuga och en titt i smedjan med smeddrängarnas kammare visar att vi förändrat arbets- och boendeförhållandena avsevärt på senaste 50 åren. Lagom till kvällningen när regnsjoken drog söderut nådde vi Uppsala och kunde konstatera att May-Brith med medhjälpare gjort en fint arrangerad resa som vi deltagare tackar för.

Mary

Resande värmlänningar

Arvika Konvalescentförening för hjärt- och lungsjuka har under sommaren anordnat två resor för sina medlemmar. Den första arrangerades den 27-28 juni och ställdes till Dalarna och Siljan runt. 55 medlemmar deltog. Trots regn första dagen blev det en minnesrik färd.

Under dessa två dagar besöktes bl. a. Anders Zorns Gammelgård i Mora,

Leksands kyrka och Karl Larssonsgården i Sundborn utanför Falun. Trähästtillverkningen hos Nils och Jannes Olsson i Nusnäs tilldrog sig stort intresse. Från Arvikaföreningen medverkade Elin Degertorp med sång och framförde några av sina populära visor. Gertrud Nilsson spelade gitarr och Erik Granback berättade historier.

I den andra resan deltog 52 personer och den gjordes den 22 juli. Målet för denna 1-dagarsresa var Grythyttans Vårdshus, där ett stort smörgåsbord väntade. Medlemmarna besökte också Finngården, där en representant från Hembygdsföreningen i Grythyttan, visade runt och berättade om gårdens anor. I Filipstad gjordes uppehåll bl.a för att titta på Ferlinstatyn vid torget.

Som reseledare för dessa två resor fungerade Erik Granback och Alf Edh.

Allmän platsanmälan

Regeringen har beslutat utvidga försöken med allmän platsanmälan till arbetsförmedlingen att omfatta även Stockholms, Uppsala och Södermanlands län.

I en kommentar till regeringsbeslutet säger arbetsmarknadsminister Per Ahlmark:

Sedan lagen om arbetsgivares skyldighet att anmäla ledig plats till den offentliga arbetsförmedlingen infördes den 1 oktober 1976 har sådan platsanmälan bedrivits i Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län. I en undersökning av denna verksamhet som gjorts av arbetsmarknadsstyrelsen framgår att platstillströmningen till arbetsförmedlingen har ökat med ca 40 procent i nämnda län. De tre länen har också ensamma svarat för hela den ökning i platstillströmningen till arbetsförmedlingen som skett i landet.

Det blir högre folkpensioner från september månad

För att ge folkpensionärerna kompensation för prisutvecklingen blir det en folkpensionshöjning från september månad. Genom en indexhöjning ökar folkpensionens grundbelopp för år räknat med 285 kr för ensam ålderspensionär och förtidspensionär samt med 465 kr för pensionärspar. För pensionär med fullt pensionstillskott ökar folkpensionen för år räknat med ytterligare 87 kr, för ensam ålderspensionär och med 174 kr för makar gemensamt och för en förtidspensionär.

Beroende på storleken av de utgående pensionstillskotten ökar de höjda pensionerna den månatliga pensionsutbetalningen med mellan 24 och 31 kr för ensam ålderspensionär, mellan 39 och 53 kr för makar gemensamt och mellan 24 och 38 kr för en förtidspensionär. Maximal folkpension (inkl. fullt pensionstillskott) uppgår efter höjningen till 1 219 kr i månaden för ensam ålderspensionär, till 2 094 kr i månaden för makar gemensamt och till 1 504 kr i månaden för en förtidspensionär.

För pensionärer som har ATP eller delpension blir det samtidigt en höjning av pensionen genom att basbeloppet stiger. Basbeloppet uppgår efter höjningen till 11 800 kr. Den senaste pensionshöjningen ägde rum i juli i år.

Kostnaderna för folkpensionshöjningen kan beräknas till ca 550 milj kr per år.

Ett tryggt stöd i en svår stund

Stockholms

ELDBEGÄNGELSEFÖRENING

Ombesörjer både eldbegängelse- och jordbegravningar. Utan enskilt vinstintresse.

Huvudkontor: Sveavägen 116 vid Odengatan

15 16 60

Söder: Ringvägen 127

40 58 59 eller 40 58 76

Folkungagatan 104 (vid Renstiernagatan)

43 66 17

Kungsholmen: Hantverkarg. 28

Sollentuna: Sollentunav. 118

96 26 25

(AB Öhmans begr.byrå) 53 33 75

Hägersten: Blommensberg. 127

Östermalm: Valhallav. 143

63 40 61

vid Hägerstensv.

18 65 00

Handen: Källv. 20 B

777 22 10

Järfälla: Ombud fru G. Hahn 0758/108 00

Märsta: Ombud. Stationsg. 3 0760/191 00

Göteborg: Chalmersg. 21 031/20 21 30

Rådgivning och dödsfallsanmälan efter kontorstid 08/59 67 00

Ändrade regler för beskattning

De av riksdagen beslutade ändrade reglerna för beskattning av ideella föreningar skall tillämpas första gången vid 1979 års beskattning, dvs i princip på inkomst, som hänför sig till år 1978 eller senare år.

De ändrade reglerna innebär, att ideell förening som är allmännyttig och öppen och använder sina inkomster i det ideella arbetet icke skall beskattas för kapitalinkomster och inkomst av tillfällig förvärvsverksamhet (realisationsvinster).

Som allmännyttiga ändamål räknas bl a religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga och idrottsliga ändamål.

Dessa föreningar skall även frikallas från skattskyldighet för vissa fastighets- och rörelseinkomster. Denna utvidgade skattefrihet avser dels inkomst som har naturlig anknytning till föreningens ideella ändamål, dels inkomst som av hävd har utnyttjats som finansieringskälla för ideellt arbete. Exempel på inkomst av det första slaget är inträdesavgifter till idrotts- och kulturevenemang och exempel på det andra slaget är överskott på bingo och andra lotterier.

Bland förutsättningarna för skattefriheten ingår bl a, att föreningen drevit en ideell verksamhet som skäligen svarat mot avkastningen av föreningens tillgångar, varvid anges som lämplig bedömning minst 80 procent av avkastningen över en period av inemot fem år. En generös bedömning bör dock kunna komma ifråga när en allmännyttig förening har kostnader som varierar starkt från år till år, liksom när det gäller dess möjligheter att er-hålla bidrag till verksamheten från det allmänna eller andra håll och det står klart att föreningen på sikt disponerar minst 80 procent av sina inkomster för

sitt allmännyttiga ändamål och man i det aktuella fallet kan bortse från skatteflyktsaspekter.

Allmännyttig förening kommer att beskattas endast för vissa fastighets- och rörelseinkomster. För att undvika skattedebitering av mindre belopp, skall föreningen ha rätt till ett grundavdrag på 2.000 kronor.

Vid förmögenhetstaxeringen gäller, att förening, som är frikallad från skattskyldighet för viss inkomst, inte skall behöva erlägga förmögenhetsskatt för det i den inkomstgivande verksamheten nedlagda kapitalet.

Deklarationer och uppgifter från ideella föreningar skall i fortsättningen granskas av taxeringsnämnder (tidigare uppdelad granskning mellan taxeringsnämnder och länsstyrelser).

Äldre ekonomiska föreningar skall, såvitt gäller möjligheten till befrielse från inkomst- och förmögenhetsskatt, behandlas på samma sätt som ideella föreningar.

Nya hjälpmedel

Forts fr s 16

perna försvinner snabbt från kroppen via urinen.

De båda nyssnämnda metoderna kompletterar varandra. Vi har i Malmö stor erfarenhet av dessa hjälpmedel och doktor Jan Lessem från hjärtsektionen redogjorde för vilka möjligheter denna teknik erbjuder.

Som jag nämnde tidigare kommer vid en hjärtinfarkt cellinnehåll ut i blodcirkulationen. Förutom de nyssnämnda enzymerna frisläpps ett ämne, som kallas myoglobin och som man nu fått möjligheter att kunna bestämma. Doktor Bengt Scherstén från Lund redogjorde för de olika metoder, som finns och vilka möjligheter bestämning av myoglobin i urin respektive blod erbjuder.

Hjärtinfarkt innebär att en del av hjärtmuskeln dör. När tillräckligt lång

Astrids vinbärgsgott

2 dl svarta vinbär
(fjärska eller djupfrysta)
1 1/2—2 bananer
1/2—1 dl vatten.

Vinbären tinas om de varit frysta. Bananerna skivas. Kör vinbören, bananerna och vattnet i en mixer några minuter. Hälles upp i ett par dessertglas, garneras och serveras med gräddfil. Mycket C-vitaminrik och god dessert. Bra att njuta av året om utan såväl värmebehandling som socker.

KOMMENTAR: En mycket god och enkel efterrätt, gjord på ingredienser som man vanligtvis har hemma. Ger en möjlighet att använda de C-vitaminrika vinbären i större utsträckning.

(Detta är nummer två i Elsa Franssonss hälsokostserie.)

tid har gått efter att hjärtinfarkten uppstått, kan man tydligt se att vävnaden gått under. Emellertid krävs upp till ett dygn efter infarktdebuten för att man med sedvanlig mikroskopisk teknik skall kunna ställa en säker hjärtinfarktdiagnos. I fall av plötslig död är det väsentligt att kunna ställa en säker diagnos och professor Nils Herman Sternby redogjorde för de nya hjälpmedel, som under senare år framkommit och som hjälper patologen till en diagnos i oklara fall.

De nya diagnosmetoder som nu prövas är viktiga. Vi måste dock fråga oss om vi med de nya metoderna kan nå: 1. ökad tillförlitlighet. 2. vinst utöver nu tillgängliga metoder. 3. en ren ekonomisk vinst i form av frigjorda platser etc.

Tills vidare kan vi nog inte klara oss utan de gamla traditionella metoderna, men en fortsatt forskning på området kommer säkerligen att resultera i att nya metoder ersätter de gamla.

VÄVSTOLAR

VÄVRAMAR
VÄVREDSKAP
KNYPPELDYNOR

Begär katalog

Vävstolsfabriken

Fack 125, 280 64 GLIMÅKRA. Telefon 044/421 41

Riksbekant SPECIALINDUSTRI för VÄVSTOLAR i KVALITETSUTFÖRANDE

Välkommen till

A-B-F-huset

Sveavägen 41, Stockholm. Tel. 08/22 75 80

- studiecirklar
- föreläsningar
- konferenser
- debatter
- teater
- musik
- film
- utställningar

Avdrag för gåvor

Enligt uttalande i regeringsdeklarationen har en särskild utredare, ambassadör Olle Dahlén, utformat ett förslag till avdragsrätt vid inkomstbeskattning av gåvor till ideella och humanitära ändamål. HCK har redan under utredningsarbetet anmält sin principiella syn på frågan och har till förbunden meddelat sina synpunkter på utredningens betänkande. Här är ett sammandrag av betänkandet:

Avdrag ska enligt betänkandet medges för gåvor till svenskt trossamfund som regelbundet anordnar offentlig gudstjänst liksom organ för trossamfund, tex församling, för samsarbetsorgan för trossamfund samt organisation som är knuten till trossamfund och vars verksamhet kan anses utgöra ett led i samfundets.

Vidare medges avdrag för gåvor till svensk organisation som uteslutande eller så gott som uteslutande utövar hjälpverksamhet till förmån för personer som behöver bistånd av särskilda sociala eller ekonomiska skäl, utövar internationell bistandsverksamhet, verkar för internationellt samförstånd eller för respekt för de mänskliga rättigheterna eller arbetar för att

bekämpa sjukdomar eller för att förbättra villkoren. Det förutsättes att organisationen bedriver verksamhet i en omfattning som skäligen svarar mot erhållna gåvor och andra inkomster. Fondering av gåvor tillåts således endast i begränsad utsträckning.

Avdrag föreslås medges för gåvor på sammanlagt 2.000 kronor per år. Gåvan får i allmänhet inte understiga 200 kronor. Om gåvor till en och samma organisation under ett år sammanlagt uppgår till minst 200 kronor medges dock avdrag. I fråga om makar gäller maximigränsen för var och en av makarna, men får icke föranleda underskott vid taxeringen som kan utnyttjas av andra maken.

Det ankommer på skattskyldig som yrkar avdrag för gåva att styrka att gåva utgivits. Ett kvitto på postgiroinbetalning edyl bör tex normalt kunna godtas.

Riksskatteverket ska årligen upprätta förteckning över organisationer till vilka utgivna gåvor kan anses avdragsgilla. Förteckningen blir inte formellt bindande vid taxeringen, men anses böra frångås bara undantagsvis.

Förslaget om avdrag för gåvor avses träda i kraft den 1 januari 1978 och tillämpas på gåvor som lämnas efter denna tidpunkt.

Statens handikappråd

har följande sammansättning från den 1 juli 1977:

Ledamöter:

Tord Axelsson, RHL
Anna Borelius-Brodd, Bostadsstyrelsen
Barbro Carlsson, Skolöverstyrelsen
Gunnar Danielsson, Landstingsförbundet
Seved Eriksson, Arbetsmarknadsstyrelsen
Allan Everitt, FUB
Bruno Landstedt, MS-förbundet
Bengt Lindqvist, SRF
Berndt Nilsson, Kommunförbundet
Eivor Näslund, Socialstyrelsen
Göran Smedmark, Riksförsäkringsverket
Olof Söderlind, HfR
Rolf Utberg, HCK
Nils Wallin, DHR
Hans Örnhall, Statens planverk
Greta Örn-Holm, Arbetarskyddsstyrelsen
Solveig Johansson, ILCO

Suppleanter:

Arne Wigren, Pso
Leif Hedtjärn, Bostadsstyrelsen
Kennet Eklindh, Skolöverstyrelsen
Ulla Lindberg-Johnsson, Landstingsförbundet
Birger Sjöström, Arbetsmarknadsstyrelsen
Bengt Borgstedt, RSMH
Ulf F:son Johnson, RTP
Ingemar Ebers, SRF
Margita Svensson, Kommunförbundet
Karl Grünwald, Socialstyrelsen
Helfrid Säll, Riksförsäkringsverket
Börje Edwall, SDR
Helena Frykstrand, HCK
Boo Fogelberg, DHR
Gösta Blücher, Statens planverk
Martin Friberg, Arbetarskyddsstyrelsen.

Ny ordförande

är riksdagsman Nils Carlshamre.

Pristagare bildkryss nr 6

- 1:a pris 50 kr Stefan Hjorthall, Villavägen 7, 930 80 Arvidsjaur
2:a pris 25 kr Börje Johansson, N Bryggerigatan 15, 294 00 Sölvesborg
3:e pris 15 kr Fingal Åström, P1 2221, 940 25 Norrfjärden

Föreningskassör

sökes av

Föreningen för
Hjärt- och Lungsjuka
i Stockholms län — Fhlis

Anställningen är ett långtidsvikariat — heltid. Vikariatet kan leda till fast anställning. Tjänsten är lämplig för sökande med anknytning till folkrörelserna, då kassören bör ha god kontakt med medlemmar och medarbetare.

Förutom bokföring med bokslut ingår att sköta insamlingar, deklara-tionsbyråer o.d.

Månadslön efter kompetens. Tala med Ann-Björg Fagerman, telefon-tid 9.00—16.00, tel. 08/20 50 86.

Adress Fhlis, Rådman-gatan 22 I, 114 25 Stockholm.

Vår utbildning

Två miljoner personer eller ungefär hälften av rikets arbetstagare har gymnasial eller eftergymnasial utbildning. Sådan utbildning har nästan alla inom statlig och kommunal verksamhet och flertalet också inom privat kontorsverksamhet. Däremot har blott omkring en tredjedel detta inom jordbruk, industri, service-, byggnads- och handelsverksamhet.

Arbetskraftens utbildningsnivå är numera ungefär densamma för kvinnor som för män. När undersökningarna började 1969 var den dock avsevärt sämre för kvinnor än för män. Arbetslöshetsriskerna är lägre för personer med gymnasieutbildning.

Den stora utbildningsreformen för skolungdomen har medfört att det finns en markant gräns för utbildningsnivån som fn går i tjugofemårs-åldern. Reformen har således hitintills främst medfört förändringar i den nyrekryterade arbetskraftens skolunderbyggnad.

Ur Sven Björnsons skissblock:

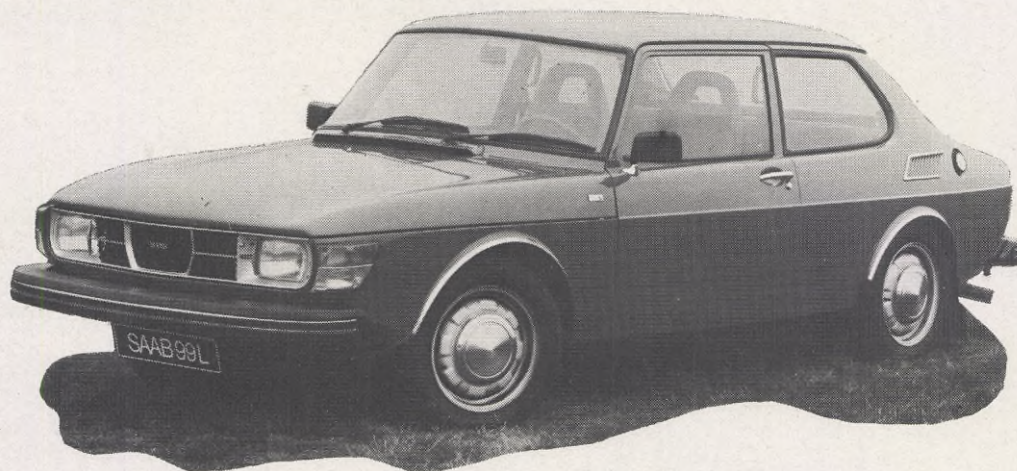
Utsikt från höghusen vid Hötorget i Stockholm

Björnson

Toppvinst i Hjärtlotteriet 1977

SAAB 99 L 2,0 CM2 1977 års modell

Dessutom

Autobianchi A 112E (personbil)

Luxor färg-TV Magnat 26" o. Dukat 18"

Symaskin Elnita ZZ 24

Luxor klockradio Colibri

Bonniers trebandslexikon

Cabinväskor

Kenwood kaffeautomater

Agfa pocketkameror

Linnevaror, hushållsartiklar m m, m m

**Inga väntans
tider!**

•
Dragning verkställd före
lottförsäljningens början

•
**Ni ser genast om
lotten ger vinst!**

7.860 värdefulla vinster

De hjärt- och lungsjukas Rikslotteri 1977 — Hjärtlotteriet

Härmed beställes

..... st. lotter à 5:— att sändas mot postförskott
+ porto

Dragningslista medföljer gratis.

Frankeras
med
brevporto

LOTTPRIS 5 KRONOR
REKVIRERA NU

Namn .....

Adress .....

Var god texta!

Sänd ej pengar med denna rekv. Status 8/77

Hjärtlotteriet

Box 3196

10363 Stockholm

**Sammanlagd vinstsumma
över 450.000:—**

Vid rekvisition av minst 5 lotter i sam-
sändning — portofritt.

Minst en lott till varje familjemedlem
ökar familjens vinstchans!